

HERMANN
SCHERCHEN
– snimke
Haydnovih
simfonija

ivan supek

Svestrani intelektualac Hermann Scherchen (1891.-1966.) bio je violist, dirigent, skladatelj, organizator glazbenih festivala, izumitelj, osnivač Elektro-akustičnog Instituta u Gravesanu u kojem se izučavala veza između glazbe i nove multikanalne tehnologije, učitelj značajnih dirigenata (Jascha Horenstein, Karel Ančerl, Igor Markevich, Bruno Moderno, Ernest Bour...), izdavač, urednik i glazbeni kritičar. Zaista jedna nadasve fascinatna i svestrana osoba sa mnogo različitih interesa.

Kao dirigent izvodio je i naručivao mnoge *avant-garde* skladbe i tako značajno utjecao na tijek glazbe u prvoj polovici XX. stoljeća o čemu svjedoče izjave skladatelja povodom njegove smrti 1966. godine. Pierre Boulez tako kaže: „Djelovanje Hermanna Scherchena utjecalo je na mnoge segmente glazbe izvan pukog dirigentskog vidokruga. On je direktno utjecao na odabir i tijek glazbe u razdoblju od pola stoljeća“, a Xenakis opisuje Scherchena „kao veliku primalju moderne glazbe XX. stoljeća“. Promicao je skladbe Mahlera, Schonberga, Berga, Weberna, Stravinskog, Kreneka, Edgard Hindemitha, Hartmanna, Varèse, Malipieroa, Nonoa, Xenaksisa..., da spomenemo tek neke. Na svojim koncertima često je uz skladbe suvremenika izvodio i remek-djela starijih skladatelja kako bi slušateljima pokazao slijednost europske glazbene prakse. Stoga njegovo

zanimanje za Franza Haydna - eksperimentatora i *avant-garde* skladatelja svoga doba, i ne treba odviše čuditi.

Odlikuje ga analitički um, poznavanje matematike i fizike, te slijedom toga i poriv da sve temeljito prouči, pa i sam izvornik - notni tekst, a ne da se pretežito oslanja na tradiciju. Jedan je od prvih dirigenata koji je to konzistentno činio poučen iskustvom tijekom sviranja u Berlinskoj filharmoniji. Naime, veliki dirigenti su s Filharmonijom izvodili Beethovenove simfonije na potpuno drugačiji način usprkos tome što su neki od njih bili učenici dirigenata koji su slušali i dirigirali te Beethovenove simfonije još za skladateljevog života, pa je neprekinuta predaja i tradicija bila itekako živa. Svoja sagledavanja uloge dirigenta eksplicira najopširnije u knjizi „Lehrbuch des Dirigierens“ u kojoj kaže da je dirigiranje više stvar realizacije nego interpretacije.

**Sinfonije: Br. 44 „Trauersinfonie“, Br. 45 „Farewell“,
Br. 49 „La Passione“, Br. 55 „Schoolmaster“,
Br. 80, Br. 88, Br. 92 „Oxford“
& Londonske simfonije Br. 93-104
DG 471 2562 (6 CD)**

Veliki znalac Haydnovog opusa Robbins Landon ove izvedbe Hermanna Scherchena ukatko je sumirao slijedećim riječima: „*Sjajan, intelektualan,*

iskren, beskompromisan i ekscentričan“, uz napomenu da ja tu ekscentričnost iz današnje perspektive baš i ne uočavam. Izvedbe su snimljene u mono tehnici za tvrtku Westminster između 1950. i 1953. godine, s izuzetkom naknadno snimljene stereo izvedbe simfonije „Farewell“ 1958. godine. Većina simfonija je snimljena uz Vienna State Opera Orchestra i Wiener Symphoniker, a reizdane su 2004. godine u okviru DGG Original Masters serije na šest nosača zvuka.

Kada sam prvi puta čuo ove izvedbe prvog cjelovitog ciklusa 12 londonskih simfonija (plus sedam ranijih simfonija), one su me istovremeno i zapanjile i oduševile. Prije Janigra i Doratija jedan drugi veliki dirigent je ozbiljno i promišljeno sagledao Haydnove simfonije na je jedan posve nov način. Nisu to „romantizirane“ izvedbe karakteristične za to razdoblje, no one se ne uklapaju ni u buduću trend povijesno obaviještenih izvedbi. To su samosvojne sjajne izvedbe u kojoj svaka simfonija zadobiva izdvojen i specifičan tretman i zato preslušavanje ovih izvedbi u nizu nikada ne zamara, što je često slučaj kod modernih, muzikološki ujednačenih i umivenih ciklusa Haydnovih simfonija. Poslušajte samo razliku između odličnih interpretacija simfonija „The Clock“ i „Military“. Scherchen se ne boji sagledati Haydna modernim očima i predstaviti nam snažne, iskrene izvedbe koje će svakog slušatelja obuzeti svojom svježinom i originalnošću. Mene će, a vjerujem i većinu slušatelja, ove izvedbe natjerati da Haydna i njegov simfonijski opus i izvođačku praksu sagledamo iz novog kuta.

Zadrti pristalica povijesno obaviještenih izvedbi možda će biti i razočaran ili čak ljut, no ako odbaci predrasude i prihvati povijesni okvir kada su izvedbe nastale, brzo će shvatiti i prihvatiti njihovu veličinu, kao i pronicljivost velikog dirigenta koji je potpuno shvatio veličinu i važnost Haydnovog opusa za povijest i razvoj europske glazbe. Tim više što Scherchen zaista poštuje notni tekst i Haydnove orkestralne efekte, a uzima si nešto više slobode glede repeticija i tempa i zapravo je bliži današnjoj praksi nego što su to kasnije izvedbe Szella, Jochuma ili Davisa. Najbolje je da slušanje otpočnu sa Sturm und Drang simfonijama „Trauer“ i „La passione“ koje sa naglašenom tugom i dramatikom očigledno otkrivaju uzor iz kojeg je Beethoven crpio svoju inspiraciju i od kojih boljih izvedbi ja nisam čuo. Tempa nisu konzistentna kroz cijeli ciklus, već ih Scherchen „prilagođava“ svakoj pojedinoj simfoniji i u većini simfonija tempa su sporija od današnje prakse, no u nemalom broju simfonija ili stavaka ona su čak i nešto brža.

Bečki orkestri ne sviraju s preciznošću koja ih danas odlikuje, a i sam dirigent na tome odveć ne inzistira, već se zajedno s orkestrom prepušta spontanom muziciranju i uživljanju u Haydnov humor, ali i u dramatiku. Zvuk je za tadašnje, pa i današnje razdoblje vrlo dobar, tim više što je DG je napravio dobar posao sa *remasteringom* izvornog zapisa. Svakako poslušati, kao i Scherchenove snimke izvedbi Ludwiga van Beethovena i Gustava Mahlera.